

- виконання одному кредитору погашає вимоги інших, незалежно від того, буде це виконання примусове чи добровільне і навпаки, кожен з боржників може задовольнити борг всіх інших боржників або ж задоволення може бути здійснене кожним боржником в частинах [6, 112-113].

У процесі розвитку римського приватного права відмінність між солідарними та кореальними зобов'язаннями була усунена, і залишились солідарні зобов'язання, близькі до солідарних зобов'язань у їх сучасному розумінні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дигести Юстиніана: Пер. с лат. / Отв. ред. Л.Л. Кофанов. — М.: Статут, 2005. — Т. 6, полут. 2.
2. Дождев Д.В. Римское частное право: Учебник для вузов / Под общ. ред. В.С. Нерсесянца. — М.: Норма, 2006. — 784 с.
3. Институции Юстиниана /Пер. с лат. Д. Расснера; Под ред. Л.Л. Кофанова, В.А. Томсинова. — М.: Зерцало, 1998.
4. Основи римського приватного права: Підручник / За заг. ред. В.І. Борисової, Л.М. Баранової. — Харків, 2007 // <http://radnuk.info/pidrychnuku/rum-pr/438-rim-privat.html>
5. Покровский И.А. История римского права. — М.: Статут, 2004. — 540 с.
6. Савиньи Ф.К. Обязательственное право / Ф.К. Савиньи. — М., 1876. — 581 с.
7. Трут Д.В. Цивільно-правові зобов'язання з множинністю осіб в римському праві // Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право. — 2013. - № 1 (17). — С. 94-97 // <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/issue/view/1900>

Стефанчук М. О.

к.ю.н., доцент, професор кафедри кримінального права та процесу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДИНАМІКИ ЦИВІЛЬНОЇ ПРАВОЗДАТНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Аналізуючи норми цивільного кодексу України можна дійти висновку, що цивільна правоздатність фізичних осіб виникає в момент народження, припиняється смертю і є рівною для всіх (ч.1, 2, 4 ст.25, ч.1 ст.26). Більше того, кожна фізична особа наділена усіма особистими немайновими правами, що передбачені Конституцією України і ЦК України (ч.2 ст.26 ЦК України), усіма майновими правами, що встановлені ЦК України та/чи іншим законом (ч.3. ст.26 ЦК України), та інші цивільні права, що не встановлені Конституцією України, ЦК України, іншим законом, якщо вони не суперечать закону та моральним засадам суспільства (ч.4 ст.26 ЦК України). При цьому ч.3 ст.25 допускає можливість зміни (розширення чи звуження) правоздатності в залежності від віку особи, що саме по собі вже вказує на «нерівність» правоздатності.

Але, розглядаючи цивільне законодавство через призму рівності правоздатності фізичних осіб в залежності від їх індивідуалізуючи ознак можна побачити, що окремі фізичні особи наділені більшим чи меншим обсягом правоздатності. Аналізуючи здатність мати цивільні права та обов'язки

(правоздатність) залежно від індивідуалізуючих ознак можна дійти висновку, що реальна правоздатність фізичних осіб значно відрізняється від законодавчо декларованої і не є рівною, оскільки залежить, насамперед, від індивідуалізуючих ознак.

Насамперед варто виокремити залежність обсягу правоздатності від віку особи.

Так, у фізичної особи по досягненню по досягненню 14 років виникають саме права, а не можливості (дієздатність) щодо:

- право вибору лікаря та вибір методів лікування відповідно до його рекомендацій (ч.2 ст.284 ЦК України);

- право на зміну по батькові у разі зміни її батьком свого власного імені або виключення відомостей про нього як батька дитини з актового запису про її народження (ст.295 ЦК України);

- право бути засновниками молодіжної та дитячої громадської організації (ч.1 ст.7 Закону України «Про громадські об'єднання» [1]);

- право бути членом (учасниками) будь-якої громадської організації (ч.1 ст.8 Закону України «Про громадські об'єднання»);

- право на вільне самостійне пересування по території України і на вибір місця перебування (ч.2 ст.313 ЦК України)

Досягнувши віку 16 років правоздатність фізичної особи розширюється і вже включає в себе:

- право на власний розсуд змінити своє прізвище та (або) власне ім'я (ч.1 ст.295 ЦК України);

- право на вільний самостійний виїзд за межі України (ч.3 ст.313 ЦК України)

З досягненням 18 років відбувається одномоментне розширення і звуження правоздатності. Така особа вже може мати:

- право на стерилізацію (ч.5 ст.281 ЦК України);

- право на достовірну і повну інформацію про стан свого здоров'я, у тому числі на ознайомлення з відповідними медичними документами, що стосуються її здоров'я (ч.1 ст.285 ЦК України);

- набувати права власності на газові пістолети, револьвери і патрони до них, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії, на холодну зброю та пневматичну зброю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду (абз.3,4 п. а ч.1 Спеціального порядку набуття права власності громадянами на окремі види майна, затвердженого Постановою ВРУ «Про право власності на окремі види майна» від 17 червня 1992 року № 2471-ХІІ [2]);

- право бути засновниками громадської організації (ч.1 ст.7 Закону України «Про громадські об'єднання»), утворювати благодійні організації (благодійні фонди, благодійні товариства, благодійні установи тощо) (ст. 131 ГК України);

- бути Членами (учасниками) громадської спілки (ч.1 ст.8 Закону України «Про громадські об'єднання»).

В той же час особа досягнувши 18 років втрачає право на опіку та піклування (якщо вона не визнана судом недієздатною) та втрачає той обсяг правоздатності, яким наділені діти (особи до 18 років), за винятком окремих майнових гарантій майнового характеру (напр.. право на утримання в період навчання).

Окремі обсяги правоздатності в сфері особливостей здійснення майнових прав можуть пов'язуються і з іншим досягненням віку. Так, після 21 років в особи виникає право набувати у власність вогнепальну гладкоствольну мисливську зброю (абз. 1. п.а ч.1 Спеціального порядку набуття права власності громадянами на окремі види майна, затвердженого Постановою ВРУ «Про право власності на окремі види майна» від 17 червня 1992 року № 2471-ХІІ [3]), має право бути усиновлювачем на загальних підставах (ч.1 ст.211 СК України), а після 25 років – на вогнепальну мисливську нарізну зброю (мисливські карабіни, гвинтівки, комбіновану зброю з нарізними стволами) (абз.2 п.а, ч.1 Спеціального порядку набуття права власності громадянами на окремі види майна, затвердженого Постановою ВРУ «Про право власності на окремі види майна» від від 17 червня 1992 року № 2471-ХІІ [4]).

Варто зазначити, що вік не є єдиною обставиною, що впливає на збільшення чи зменшення правоздатності.

Інші індивідуалізуючі ознаки (як сталі так і змінні) теж впливають на обсяг правоздатності.

Так, залежно від статі, чоловіки і жінки наділені різною правоздатністю в сфері батьківства, адже лише чоловік може мати право на батьківство (ст.50 СК України), але лише жінка здатна мати права на материнство (ст.49 СК України) та на штучне переривання вагітності (ч.6, ст.281 ЦК України).

Належність особи до національних меншин також надає їй певні відмінності у правоздатності порівняно із етнічними українцями. Так, наприклад, право на транскрибований запис її прізвища та імені відповідно до своєї національної традиції (ч. 2 ст. 294).

В окремих випадках на обсяг правоздатності впливає сукупність двох і більше ознак. Зокрема:

- лише повнолітня і дієздатна особа має право бути донором крові, її компонентів, а також органів та інших анатомічних матеріалів та репродуктивних клітин (ч.1 ст. 290 ЦК України);

- лише повнолітня і дієздатна особа має право бути учасником медичних, наукових та інших дослідів (ч.3 ст.281 ЦК України);

- лише повнолітня дієздатна фізична особа, яка усвідомлює значення своїх дій і може керувати ними, має право відмовитися від лікування (ч. 4 ст.284 ЦК України).

- лише повнолітні жінка або чоловік мають право за медичними показаннями на проведення щодо них лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій (ч.7 ст.281 ЦК України)

- по досягненню 16 років фізична особа, яка працює за трудовим договором (ч.1 ст.35) та/або років бажає займатися підприємницькою діяльністю (ч.3. ст.35) має право отримати повну дієздатність

- по досягненню 14 років фізична особа, яка записана матір'ю або батьком дитини має право отримати повну дієздатність (ч.2 ст.35);

- по досягненню 16 років лише громадянин України має право стати членом виробничого кооперативу.

Досить важливими також є і положення статті 27 ЦК України. Так, в ч.1 ст. 27 зазначається, що правочин, що обмежує можливість фізичної особи мати не заборонені законом цивільні права та обов'язки, є нікчемним. Таким чином, при укладенні будь-якого правочину (в т.ч. трудового договору), що спрямований на досягнення позитивного результату для сторін умовою дійсності правочину буде гарантія «недоторканості» правоздатності та гарантування її «цілісності»

нормами правочину. Як приклад конфлікту правових норм можна навести норму контракту та пряму норму закону про заборону займатись підприємницькою діяльністю для цілого ряду працівників за контрактом (державні службовці, правоохоронці, військові), але, згідно із ч.1 ст.27 такий правочин слід визнавати нікчемним.

Таким чином ми можемо зробити висновок про те, що задеклароване в ч.1. ст.26 ЦК України положення, яке передбачає, що усі фізичні особи є рівними у здатності мати цивільні права та обов'язки потребує переосмислення та відповідного корегування, оскільки не відповідає реальному стану речей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про громадські об'єднання // Верховна Рада України; Закон від 22.03.2012 р. № 4572-VI // Офіційний вісник України від 27.04.2012 р., № 30, стор. 26, стаття 1097

2. Про право власності на окремі види майна // Верховна Рада України; Постанова від 17.06.1992 р. № 2471-XII Відомості Верховної Ради України від 01.09.1992р., № 35, стаття 517

3. Про право власності на окремі види майна // Верховна Рада України; Постанова від 17.06.1992 р. № 2471-XII Відомості Верховної Ради України від 01.09.1992р., № 35, стаття 517

4. Про право власності на окремі види майна // Верховна Рада України; Постанова від 17.06.1992 р. № 2471-XII Відомості Верховної Ради України від 01.09.1992р., № 35, стаття 517

Труфанова Ю. В.

викладач кафедри цивільного права і процесу ЮФ ТНЕУ

ПІДСТАВИ ПРИПИНЕННЯ ДОГОВОРУ НАЙМУ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Світовій історії договір найму відомий з найдавніших часів. Договір найму згадувався ще у Законах XII таблиць. У даній пам'ятці давньоримського права під договором найму розуміли передачу в тимчасове користування рабів для виконання певних завдань, наприклад, для збору урожаю [7]. Близько двох десятків статей регулювали відносини найму земельних ділянок (полів), садів, жилого будинку, річкових суден, робочої худоби в Законах царя Хаммурапі (близько 1800 р. до н.е.) [5].

Щодо розвитку інститут найму на українських теренах, то його зародки слід шукати в першій державі, що утворилася на території сучасної України – Київській Русі. Основними правовим актами, які регулювали відносини найму у ті часи були Руська правда та Візантійський землеробський закон, який датується VII-VIII ст.

Візантійський землеробський закон регулював насамперед відносини, пов'язані з наймом земельних ділянок для їх використання у сільському господарстві.

Основним документом, яким регулювалися відносини найму на території, що перебувала під впливом Російської імперії, у дореволюційний період був Звід законів Російської Імперії. Зобов'язальне право регулювалося 10 томом